

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ОДЕСЬКА ЮРИДИЧНА АКАДЕМІЯ»

ЗАКАЛЕНКО Олена Василівна

УДК 342.925:347.922(477)

**ПОЗОВ В АДМІНІСТРАТИВНОМУ СУДОЧИНСТВІ:
ТЕОРІЯ, ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ, ПРАКТИКА**

Спеціальність 12.00.07 – адміністративне право і процес;
фінансове право; інформаційне право

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата юридичних наук

Одеса – 2014

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Національному університеті «Одеська юридична академія» Міністерства освіти і науки України.

Науковий керівник: доктор юридичних наук, професор
БІЛА-ТІУНОВА Любов Романівна,
Національний університет
«Одеська юридична академія»,
завідувач кафедри адміністративного
і фінансового права

Офіційні опоненти: доктор юридичних наук, професор
РЯБЧЕНКО Олена Петрівна,
Національний університет державної
податкової служби України,
начальник кафедри управління, адміністративного
права і процесу та адміністративної діяльності;
кандидат юридичних наук
АРАКЕЛЯН Марія Мінасівна,
Одеський окружний адміністративний суд,
суддя

Захист відбудеться 11 жовтня 2014 р. о 14 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 41.086.01 Національного університету «Одеська юридична академія» за адресою: 65009, м. Одеса, вул. Фонтанська дорога, 23.

З дисертацією можна ознайомитись у науковій бібліотеці Національного університету «Одеська юридична академія» за адресою: м. Одеса, вул. Піонерська, 2.

Автореферат розісланий «5» Вересня 2014 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

Л.Р. Біла-Тіунова

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. У сучасних умовах становлення України як правової держави адміністративна юстиція є інститутом, покликаним гарантувати захист прав людини від можливого свавілля та зловживань з боку органів влади, а ступінь його розвиненості та рівень правового забезпечення є показником демократичного розвитку держави. Запровадження позовної форми в адміністративному судочинстві забезпечило використання переваг класичного змагального процесу при вирішенні публічно-правових спорів. Водночас, з метою належного захисту прав, свобод та інтересів фізичних і юридичних осіб, які не є суб'єктами владних повноважень, законодавець закріпив окремі правові механізми, спрямовані на адаптацію позовної форми провадження до специфіки публічно-правового спору.

Адміністративний позов є одним із ключових інститутів адміністративного процесуального права, і дослідження його правової природи, структури, видів, а також права на адміністративний позов має як теоретичне, так і практичне значення. Виконуючи функцію правозахисного інструменту, що забезпечує ініціювання судового захисту прав, свобод та інтересів громадян від неправомірних рішень, дій чи бездіяльності суб'єктів владних повноважень, він використовується і як засіб реалізації владних повноважень суб'єктів у сфері публічно-правових відносин, що опосередковуються відповідним рішенням адміністративних судів. Значною мірою на подальше формування інституту адміністративного позову вплинуло внесення змін до Кодексу адміністративного судочинства України (далі – КАС України) та запровадження особливого (неповного) провадження в адміністративному процесі.

З'ясування правової природи адміністративного позову є визначальним для розуміння права на адміністративний позов як складної юридичної конструкції, що охоплює правомочності особи із звернення до адміністративного суду з вимогою та її задоволення, визначення підстав для реалізації цих правомочностей. Відповідно, належний рівень забезпечення права на адміністративний позов є одним із найважливіших елементів права на судовий захист у сфері публічно-правових відносин.

Уніфікація способу ініціювання позовного провадження через звернення особи до адміністративного суду за захистом прав, свобод, інтересів чи реалізації повноважень у публічно-правовій сфері з адміністративним позовом зумовила активізацію наукових розвідок учених-адміністративістів із питань адміністративного позову, його змісту, про що свідчать дослідження монографічного рівня А.Ю. Осадчого «Організаційно-правове забезпечення оскарження громадянами незаконних дій органів виконавчої влади у судах»; К.М. Кобилянського «Право фізичної особи на судовий захист в адміністративному суді»; Е.Ю. Швед «Процесуальні акти-документи в адміністративному судочинстві»; Н.В. Мосгової «Позов

в адміністративному судочинстві». Однак у цих працях досліджувалися окремі аспекти адміністративного позову, зокрема такі як: форма звернення до суду за розв'язання адміністративно-правового спору; підстава відкриття провадження в адміністративній справі; право на адміністративний позов та його реалізація. Разом із тим, належного теоретичного опрацювання не отримали питання щодо: а) визначення підстав класифікації адміністративних позовів; б) структури адміністративного позову; в) змістовно-правової характеристики права на адміністративний позов, які мають як практичне, так і теоретичне значення. Викладене й зумовило необхідність здійснення цього дослідження.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження виконано відповідно до плану наукових досліджень кафедри адміністративного і фінансового права Національного університету «Одеська юридична академія» «Системи адміністративного, адміністративно-процесуального та фінансового права у контексті адміністративної реформи», що є складовою частиною теми «Теоретичні та практичні проблеми забезпечення сталого розвитку української державності та права» (державний реєстраційний номер 0110U000671), дослідження якої здійснюється в Національному університеті «Одеська юридична академія».

Мета і задачі дослідження. Метою дослідження є теоретико-правова характеристика категорії «адміністративний позов», встановлення його сутності та структури, визначення особливостей реалізації права на адміністративний позов, надання пропозицій, спрямованих на удосконалення КАС України.

Відповідно до мети визначено такі задачі дослідження:

охарактеризувати стан наукових досліджень позову та позовної форми захисту прав та сформувані теоретико-методологічне підґрунтя для подальших досліджень адміністративного позову як правової категорії;

розкрити правові засади як адміністративного позову, так і права на судовий захист у позовному провадженні адміністративного судочинства; удосконалити поняття та охарактеризувати ознаки адміністративного позову;

визначити структуру адміністративного позову та надати характеристику її елементів;

здійснити класифікацію адміністративних позовів та визначити сфери їх практичного застосування;

з'ясувати сутність «права на адміністративний позов» та його структури;

визначити поняття «право на пред'явлення адміністративного позову» та з'ясувати передумови його виникнення та умови його реалізації;

з'ясувати сутність «права на задоволення адміністративного позову» та охарактеризувати підстави його реалізації;

надати пропозиції щодо змін і доповнень до КАС України.

Об'єктом дослідження є позов як правова категорія.

Предметом дослідження є теоретичні, правові та практичні аспекти адміністративного позову в адміністративному судочинстві.

Методи дослідження. Методологічну основу дослідження становить сукупність загальнонаукових та спеціальних методів пізнання, застосування яких здійснено у межах системного підходу. Підґрунтям дослідження є діалектичний метод наукового пізнання явищ дійсності у їхньому розвитку та взаємозв'язку. Досягнення окремих задач дослідження зумовило використання таких методів, як: історико-правовий метод – при аналізі наукових досліджень позову у цивільному, господарському та адміністративному судочинстві та при розгляді еволюції нормативно-правового регулювання адміністративного позову [п.п. 1.1; 1.2]; порівняльно-правовий метод – при зіставленні положень чинного законодавства з відповідними положеннями законодавства зарубіжних країн [п.п. 1.3; 2.1, 2.3], а також при з'ясуванні особливостей інституту позову у різних судових процесах України [п.п. 1.1; 2.2, 2.3]; метод системного аналізу допоміг розглянути адміністративний позов як єдину систему, що має свою власну структуру та динаміку розвитку [п.п. 2.2, 3.1]; догматичний метод дозволив проаналізувати зміст законодавчих положень щодо реалізації права на позов, права на пред'явлення позову, права на задоволення позову [р. 3]; статистичний метод використано для виявлення недоліків правового забезпечення та застосування в діяльності адміністративних судів норм, що регулюють порядок подання позову та форми заперечення проти позову [р. 2, р. 3]; метод моделювання застосовано при формулюванні пропозицій та рекомендацій щодо удосконалення норм КАС України [п.п. 2.1, 3.2], формально-логічний метод використано для розмежування та формулювання таких термінів як «адміністративний позов», «право на адміністративний позов», «позовна заява», «звернення», «заява», [п.п. 1.3, 2.1, 3.1]. Застосовувалися також методи аналізу і синтезу, структурно-функціональний, синергетичний та інші методи, які надалі можливість комплексно дослідити проблемні аспекти розуміння та застосування адміністративного позову [р. 2, р. 3]. Використовувалися також методологічні прийоми основних понять, що дозволяло дисциплінувати пізнавальний процес, підпорядковуючи його поставленим цілям і завданням. У цілому висвітлення результатів дослідження здійснювалось основними методами діалектичної побудови змісту, тобто сходженням знання від абстрактного до конкретного та єдності логічного та історичного.

Теоретичну базу дисертаційного дослідження становлять праці таких учених адміністративного права і процесу, як: М.М. Аракелян, В.М. Бевзенко, А.В. Бречко, Л.Р. Біла-Тіунова, І.П. Голосніченко, В.В. Гордєєв, Б.Д. Гудз, Т.О. Гуржій, С.В. Додін, С.В. Ківалов, І.О. Картузова, І.Б. Коліушко, Т.О. Коломоєць, А.Т. Комзюк, В.М. Кравчук, Р.О. Куйбіда, Р.С. Мельник, Н.М. Мостова, Ю.М. Мирошніченко, А.Ю. Осадчий, О.М. Пасенюк,

Ю.С. Педько, О.П. Рябченко, А.В. Руденко, В.В. Серела, В.І. Шишкін, Е.Ю. Швед, Н.В. Янюк та ін. Вагомий внесок у дослідження питань, що пов'язані з підходами до розуміння позову та позовної форми захисту прав, зробили фахівці із цивільного права, цивільного процесуального права, господарського процесу інших правових дисциплін, зокрема: М.А. Вікут, В.М. Гордон, М.А. Гурвич, А.О. Добровольський, А.Ф. Клейман, В.С. Нерсисяц, Е.А. Нефедьєв, Г.Л. Осокіна, В.А. Рязановський, Н.Г. Салішева, М.К. Треушніков, В.П. Чарурський, Н.А. Чечина, Д.М. Чечот, М.Й. Штефан, К.С. Юдельсон, В.В. Ярков та ін.

Нормативним підґрунтям роботи є міжнародно-правові стандарти прав людини, які гарантують право на судовий захист, Конституція України, КАС України, чинні законодавчі та нормативно-правові акти, які регулюють відносини у сфері судового розгляду та вирішення адміністративних справ.

Емпіричну основу дисертації становлять відповідні матеріали судової практики.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у тому, що дисертація є одним із перших у вітчизняній адміністративно-правовій науці монографічних досліджень, присвячених адміністративному позову як правовій категорії, сформованій через визначення іманентних ознак з урахуванням специфіки його змісту та елементного складу.

За результатами здійсненого дослідження сформульовано ряд нових наукових положень і висновків, до яких належать:

уперше:

охарактеризовано етапи становлення та розвитку наукової думки щодо правової природи адміністративного позову: 1) формування визначення позову та позовної форми захисту прав, як загальної процесуальної форми розгляду та розв'язання правових спорів; 2) формування трьох підходів розуміння позову з точки зору ролі його матеріальної і процесуальної складової; 3) визначення категорії «адміністративний позов» як універсального засобу захисту прав, свобод, законних інтересів та реалізації повноважень у сфері публічних правовідносин, що пов'язують із вирішенням публічно-правового спору;

здійснено розмежування понять «зміна підстави позову» та «модифікація підстави позову» за критерієм обсягу;

доведено, що правове обґрунтування адміністративного позову є підставою для реалізації права на його задоволення;

удосконалено:

тезу про те, що позовна форма захисту прав має універсальний характер і має свій прояв у двох аспектах: 1) застосовується при вирішенні правових спорів, які виникають як у цивільних (приватних), так і в адміністративних (публічних) правовідносинах, тобто в процесуальному порядку можуть захищатися будь-які суб'єктивні права та законні інтереси незалежно від особи носія цих прав, способів їх порушення та будь-яких інших передумов;

2) реалізується не тільки при здійсненні правосуддя, але й при здійсненні деяких інших різновидів юрисдикційної діяльності;

розуміння адміністративного позову, як зверненої через адміністративний суд матеріально-правової вимоги позивача до відповідача щодо захисту прав, свобод, інтересів чи реалізації повноважень у сфері публічних відносин шляхом вирішення публічно-правового спору на засадах рівності та змагальності сторін;

визначення підстави адміністративного позову виключно як фактичних обставин справи (юридичних фактів), якими позивач обґрунтовує свої вимоги, як правило, що мають бути підтвердженими відповідними доказами;

класифікацію адміністративних позовів у залежності від змісту адміністративного позову на такі, що містять основні позовні вимоги та такі, що містять додаткові позовні вимоги;

сукупність обставин, якими обумовлено існування в особи права на пред'явлення адміністративного позову, та його реалізація;

набули подальшого розвитку:

ознаки адміністративного позову: 1) є універсальним засобом реалізації права на судовий захист прав, свобод та інтересів у сфері публічно-правових відносин; 2) є засобом забезпечення ініціювання позовного провадження та захисту порушеного права в адміністративному судочинстві; 3) його розгляд відбувається на засадах змагальності, диспозитивності та рівності сторін перед законом та судом; 4) забезпечує захист публічних інтересів, покладених в основу визначення компетенції органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування та інших суб'єктів публічно-владних повноважень;

теза щодо недоцільності запровадження інституту групового позову в адміністративному судочинстві;

теза щодо характеру співвідношення адміністративного позову та позовної заяви, які співвідносяться як зміст та його зовнішня форма.

Практичне значення одержаних результатів полягає у тому, що сформульовані в дисертації наукові положення, висновки та пропозиції можуть бути використаними у:

науково-дослідній сфері – для подальших досліджень загальнотеоретичних питань удосконалення правового регулювання адміністративного позову та його структурних елементів;

правотворчості при внесенні змін та доповнень до норм КАС України, якими встановлено поняття адміністративного позову та реалізації права на адміністративний позов, а також узгодження правових категорій, що використовуються у законодавстві;

навчальному процесі – у ході викладання дисциплін «Адміністративне право», «Адміністративно-процесуальне право», «Особливості адміністративного судочинства в окремих категоріях адміністративних справ» у вищих навчальних закладах, які готують фахівців у галузі права.

Апробація результатів дослідження. Положення і висновки дисертаційного дослідження обговорювалися на засіданнях кафедри адміністративного і фінансового права Національного університету «Одеська юридична академія».

Основні результати дослідження було оприлюднено протягом 2011–2014 рр. на: щорічних міжнародних науково-практичних конференціях «Правове життя сучасної України» м. Одеса, (2011, 2013, 2014 рр.), міжнародній науково-практичній конференції «VIII Прибузькі юридичні читання» м. Миколаїв, (23–24 листопада 2012 р.).

Публікації. Основні положення та висновки дисертаційного дослідження висвітлено у 10 наукових публікаціях, 5 із яких опубліковано у наукових фахових виданнях, що входять до затвердженого переліку, 1 – у зарубіжному науковому виданні.

Структура дисертації обумовлена поставленими метою та задачами дослідження. Робота складається із вступу, трьох розділів, восьми підрозділів, висновків, списку використаних джерел. Загальний обсяг дисертації становить 200 сторінок, із них основного тексту 177 сторінки, список використаних джерел містить 257 найменувань і розміщений на 23 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **Вступі** обґрунтовано актуальність теми дослідження, ступінь її наукової розробленості, визначено її зв'язок з науковими програмами, планами, темами, визначено мету і завдання, об'єкт і предмет, методи дослідження, наукову новизну та практичне значення одержаних результатів, наведено відомості щодо апробації та публікації результатів роботи.

Розділ 1 «Теоретико-методологічні та правові засади інституту позову в адміністративному судочинстві» містить три підрозділи, в яких здійснено аналіз стану наукових досліджень щодо проблематики адміністративного позову та позовної форми захисту прав, визначено методологічні засади наукового пізнання правової природи адміністративного позову, здійснено аналіз правового регулювання права на судовий захист через можливість звернення до суду з адміністративним позовом.

У **підрозділі 1.1. «Стан наукових досліджень правової природи адміністративного позову та позовної форми захисту прав»** проаналізовано становлення та розвиток правової категорії «адміністративний позов» через дослідження напрацьовань правників у царині цивільного процесуального права, що дало можливість виокремити такі три етапи: 1) формування визначення позову та позовної форми захисту прав як загальної процесуальної форми розгляду та розв'язання

правових спорів; 2) формування трьох підходів розуміння позову з точки зору ролі його матеріальної і процесуальної складової; 3) визначення категорії «адміністративний позов» як універсального засобу захисту прав, свобод, законних інтересів та реалізації повноважень у сфері публічних правовідносин, що пов'язується з вирішенням публічно-правового спору.

Перший етап – формування визначення позову та позовної форми захисту як загальної процесуальної форми розгляду та розв'язання правових спорів (XIX – початок XX ст.) характеризується початком активного дослідження поняття позову та права на позов. Акцентовано увагу на тому, що більшість дореволюційних вчених-процесуалістів так чи інакше визначала позов як вимогу позивача до суду, тобто правова категорія «позов» розглядалася у процесуальному сенсі, який являє собою вимогу у формі позовної заяви про винесення судом певного рішення. Матеріальна сторона позову, як правило, не виокремлювалася, а якщо й виокремлювалася, то опосередковано, у межах вчення про право на позов. Науковому осмисленню правової природи позову присвячено праці таких вчених, як І.М. Енгельман, Т.М. Яблочков, В.М. Гордон, А.М. Гольмстен, С.В. Васьковський.

Другий етап – формування трьох підходів розуміння позову з точки зору ролі його матеріальної і процесуальної складової (20-ті рр. – кінець XX ст.) характеризується дискусією щодо розуміння позову в матеріально-правовому чи процесуально-правовому підході. Характерною рисою цього етапу є отожднення вимоги позивача до відповідача та звернення до суду, що стало прообразом сучасної теорії двох понять позову – у процесуальному і в матеріально-правовому розумінні (або двох сторін позову – матеріальної і процесуальної). На цьому етапі виникає концепція єдиного розуміння позову, яка полягає в тому, що позов, будучи єдиним поняттям, внутрішній зміст якого викладено у позовній заяві, поєднує в собі дві вимоги: 1) матеріально-правову, спрямовану до відповідача; 2) вимогу процесуального характеру про захист суб'єктивного права, спрямовану до суду. При цьому, обидві вимоги перебувають у нерозривній єдності і роздільне їх існування є неможливим (М.А. Гурвич, А.О. Добровольський, А.Ф. Клейман, В.П. Чапурский, К.С. Юдельсон, М.А. Вікут, В.П. Воложанін, Г.Л. Осокіна).

Третій етап – визначення категорії «адміністративний позов» як універсального засобу захисту прав, свобод, законних інтересів та реалізації повноважень у сфері публічних правовідносин, що пов'язують із вирішенням публічно-правового спору (90-ті рр. XX ст. – теперішній час), характеризується запровадженням та функціонуванням інституту адміністративної юстиції як механізму контролю за діяльністю органів публічного управління та їх посадових осіб. При цьому визначення правової природи адміністративного позову формується крізь призму публічно-правового спору, а також відзначається необхідність з'ясування природи публічно-правового спору та спірних правовідносин, у зв'язку

з якими одна із сторін звертається з позовом до адміністративного суду. Учені-адміністративісти, досліджуючи розуміння правової категорії «адміністративний позов», певною мірою запозичують теоретичні напрацювання правників цивільно-процесуальної науки щодо розуміння позову. З'ясовано, що саме на цьому етапі остаточно утвердилася точка зору щодо визначення адміністративного позову як правового інструменту для захисту прав, свобод, законних інтересів та реалізації повноважень у сфері публічних правовідносин, за допомогою якого починає рухатися механізм правосуддя (Н.В. Янюк, В.М. Бевзенко, І.О. Картузова, А.Ю. Осадчий, Ю.М. Мирошніченко, В.В. Серeda, А.Ф. Демський, Ю.С. Педько, А.В. Бречко, В.В. Гордєєв).

Зазначено, що універсальний характер позовної форми захисту прав і позову знаходить свій прояв у двох аспектах: 1) як забезпечення вирішення як цивільних, так і публічно-правових спорів; 2) як можливість застосування не лише у сфері правосуддя, але й при здійсненні юрисдикційної діяльності.

У *підрозділі 1.2. «Методологічні засади наукового пізнання правової природи адміністративного позову»* визначено, що методологія наукового пізнання адміністративного позову є цілеспрямованою пізнавальною діяльністю, яка складається із взаємодії таких компонентів: 1) об'єкт пізнання; 2) предмет пізнання, що детермінується об'єктом пізнання; 3) особливі методи та засоби пізнання; 4) цілі, спрямовані на досягнення істинного та достовірного, систематизованого та об'єктивного знання, здатного у майбутньому стати частиною правозастосовної практики; 5) результати пізнання, що мають вираження головним чином у законах, теоріях, наукових гіпотезах.

Обрана методика дослідження зумовила використання юридико-догматичного методу, логіко-правового методу тлумачення норм права і порівняльно-правового (компаративного) методу, особливо для порівняння положень законодавства і практики діяльності адміністративних судів.

Використання аналізу і синтезу забезпечило перехід від вивчення окремих аспектів позову, які визначають правове регулювання загальних підстав позову в адміністративному судочинстві, до їх узагальнення на рівні формування моделі адміністративного позову, що відображено у відповідних висновках. Юридико-догматичний метод у тісному зв'язку з методом аналізу та синтезу дозволив проаналізувати низку нормативно-правових актів із різних галузей права та визначити правові засади як адміністративного позову, так і права на судовий захист у позовному провадженні адміністративного судочинства. Використання історико-логічного методу дозволило дослідити стан наукових досліджень позову та позовної форми захисту прав та виокремити три основні періоди становлення та розвитку правової концепції «адміністративний позов».

Використовуючи порівняльно-критичний аналіз існуючих концепцій позову взагалі та адміністративного позову, зокрема, дозволив виявити

недоліки кожної з них та виокремити переваги єдиного підходу до розуміння адміністративного позову та запропонувати його авторське визначення. Формально-логічний метод забезпечив розмежування понять та таких визначень як «позов», «право на позов», «позовна заява»; «скарга», «заява» та «адміністративний позов». За допомогою структурно-функціонального методу здійснено виокремлення та надано характеристику кожного з елементів адміністративного позову – предмет, підставу та зміст. Застосування порівняльно-правового (компаративного) методу дозволило використовувати досвід зарубіжних країн із розвигненим інститутом адміністративної юстиції для удосконалення теоретичних та практичних аспектів адміністративного позову

У *підрозділі 1.3. «Правові засади адміністративного позову»* доведено, що адміністративний позов, як засіб захисту прав, свобод, інтересів та реалізації повноважень у публічно-правових відносинах, нерозривно пов'язаний із правом на судовий захист. Правове регулювання права на судовий захист декларується у ряді міжнародно-правових стандартів про захист прав людини, зокрема. Загальній декларації прав людини, Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 р., Першому протоколі та протоколах № 2, 4, 7 та 11 до Конвенції, Міжнародному пакті про громадянські та політичні права 1966 р. Ефективний судовий захист прав людини і громадянина є одним із головних показників демократизації суспільства, гарантією прав і свобод людини і громадянина, тому Конституція України гарантує кожній людині право на звернення до суду для захисту своїх конституційних прав і свобод. Конституційні положення щодо забезпечення права особи на судовий захист у сфері публічно-правових відносин деталізуються у положеннях КАС України, зокрема, КАС України продовжує і розвиває конституційне положення про те, що кожному гарантується право на оскарження в суді рішень, дій чи бездіяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування, посадових і службових осіб. Установлено, що визнання адміністративного позову як засобу звернення до суду з вимогою про захист порушеного публічного права приводить до посилення змагальних начал в адміністративному судочинстві та підвищення правових гарантій для учасників адміністративного процесу, які передбачають можливість надання сторонам різноманітних позовних засобів захисту права у межах чинного законодавства.

Розділ 2 «Позов як засіб захисту суб'єктивних прав, свобод, інтересів та реалізації повноважень в адміністративному судочинстві» складається з трьох підрозділів, в яких надано характеристику правової категорії «адміністративний позов», його структурних елементів та підходів щодо класифікації адміністративних позовів.

У *підрозділі 2.1. «Адміністративний позов як категорія адміністративного судочинства»* визначено, що, виходячи з єдності

матеріально-правової та процесуально-правової сторін позову, адміністративний позов – це звернена через адміністративний суд матеріально-правова вимога позивача до відповідача щодо захисту прав, свобод, інтересів чи реалізації повноважень у сфері публічних правовідносин шляхом вирішення публічно-правового спору на засадах рівності та змагальності сторін.

З'ясовано, що характерними ознаками адміністративного позову є те, що він: 1) є універсальним засобом реалізації права на судовий захист прав, свобод та інтересів у сфері публічно-правових відносин; 2) є засобом забезпечення ініціювання позовного провадження та захисту порушеного права в адміністративному судочинстві; 3) його розгляд відбувається на засадах змагальності, диспозитивності та рівності сторін перед законом та судом; 4) забезпечує захист публічних інтересів, покладених в основу визначення компетенції органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування та інших суб'єктів публічно-владних повноважень.

Здійснено розмежування правових категорій «адміністративний позов» та «позовна заява», які співвідносяться як зміст та його зовнішня форма. Доведено, що позовна заява – це спосіб існування і вираження позову як вимоги про захист суб'єктивних прав або публічних інтересів, тобто є його процесуальною оболонкою. У цьому зв'язку прослідковується службова роль позовної заяви як форми адміністративного позову, що полягає у тому, що в ній відображаються елементи позову, а також інші відомості, необхідні для правильного і швидкого розгляду та вирішення адміністративної справи. Отже, призначення позовної заяви як форми адміністративного позову полягає в тому, щоб довести до відома суду та осіб, які беруть участь у справі, суть вимоги позивача, що звертається до суду по захист свого права або законного інтересу.

У *підрозділі 2.2. «Структура адміністративного позову»* досліджено структурні елементи адміністративного позову, якими, виходячи з аналізу єдиного підходу до розуміння адміністративного позову, є: предмет; підстава; зміст. Зазначено, що предметом адміністративного позову є спірні матеріально-правові вимоги позивача до відповідача, щодо яких суд повинен ухвалити постанову, якою вирішується публічно-правовий спір по суті. Встановлено, що така триелементна структура адміністративного позову дозволяє визначати тотожність позовів, а зміст – дозволяє здійснити класифікацію позовів на види та встановити межі судового розгляду.

Виокремлено загальні та спеціальні способи захисту прав, свобод, інтересів чи реалізації повноважень у публічно-правовій сфері. Зроблено акцент на тому, що загальні способи захисту, яких зазначено в адміністративному позові законодавцем, закріплено у ч. 4 ст. 105 КАС України, не є вичерпними. У випадках, установлених законом, особа може обрати й інші вимоги на захист своїх прав, свобод чи інтересів у сфері публічно-правових відносин. Спеціальні способи захисту можуть

закріплюватися у різних нормативно-правових актах, що визначають специфіку публічно-правового спору.

У *підрозділі 2.3. «Класифікація адміністративних позовів»* охарактеризовано різноманітні підходи щодо класифікації адміністративних позовів і доведено, що повноцінне розкриття сутності адміністративного позову є неможливим без здійснення відповідної класифікації за змістом адміністративного позову, а саме від тих вимог, яких законодавцем закріплено у ст.ст. 105 та 162 КАС України. При цьому серед видів позовних вимог виокремлених законодавцем, вимога щодо відшкодування шкоди, завданої незаконним рішенням, дією або бездіяльністю суб'єкта владних повноважень не може бути заявлена окремо від інших позовних вимог, а тому не може становити самостійного різновиду адміністративного позову. До адміністративних позовів, які містять основні позовні вимоги, належать: 1) скасування або визнання нечинним рішення відповідача – суб'єкта владних повноважень повністю чи окремих його положень; 2) зобов'язання відповідача – суб'єкта владних повноважень – прийняти рішення або вчинити певні дії; 3) зобов'язання відповідача – суб'єкта владних повноважень утриматися від вчинення певних дій; 4) виконання зупиненої чи невчиненої дії; 5) встановлення наявності чи відсутності компетенції (повноважень) суб'єкта владних повноважень; 6) примусове відчуження земельної ділянки, інших об'єктів нерухомого майна, що на ній розміщені, з мотивів суттєвої необхідності. До адміністративних позовів, які містять у тому числі додаткові позовні вимоги, належать адміністративні позови про стягнення (наприклад, з відповідача) шкоди, завданої незаконним рішенням, дією чи бездіяльністю. Вимога про відшкодування шкоди, завданої прогипправним рішенням, діями чи бездіяльністю суб'єкта владних повноважень або іншим порушенням прав, свобод чи інтересів у сфері публічно-правових відносин може бути заявленою лише разом із вимогою про вирішення публічно-правового спору і в одному провадженні.

Дослідження видів адміністративних позовів є необхідним насамперед тому, що з ними безпосередньо пов'язані види судових постанов в адміністративних справах, та особливості їх виконання.

Розділ 3 «Право на адміністративний позов та особливості його реалізації в адміністративному судочинстві» складається з трьох підрозділів, що розкривають сутність змісту права на адміністративний позов, що поєднує дві правомочності: 1) право на пред'явлення адміністративного позову; 2) право на задоволення адміністративного позову. Визначено умови і порядок реалізації права на пред'явлення адміністративного позову, а також підстави виникнення права на задоволення адміністративного позову.

У *підрозділі 3.1. «Право на адміністративний позов: змістовно-правова характеристика»* зазначено, що сутність права на адміністративний позов неможливо уявити без розуміння правової природи права на судовий захист та механізму його реалізації, тобто зміст

права на адміністративний позов розглядається через призму концепції судового захисту та права на судовий захист.

Встановлено, що право на судовий захист у публічно-правовій сфері сформовано під впливом практики Європейського суду з прав людини, якою виокремлено низку елементів права на судовий захист, які набувають свого подальшого розвитку в національному законодавстві. З урахуванням універсальних, найбільш загальних елементів права на судовий захист, з огляду на нормативну модель адміністративного судочинства, що визначена КАС України, до елементів права на судовий захист у позовному провадженні адміністративного судочинства віднесено: а) право на незалежний і неупереджений суд; б) право на пред'явлення адміністративного позову; в) право на участь у судовому розгляді; г) право на задоволення позову; д) право на оскарження судових рішень в апеляційній та касаційній інстанції; ж) право на виконання остаточних та обов'язкових судових рішень. При цьому категорія, «право на адміністративний позов» нерозривно пов'язана з правом на судовий захист в адміністративному судочинстві, оскільки включає ті елементи права на судовий захист, які визначають специфіку його реалізації у позовному провадженні адміністративного судочинства.

Доведено, що зміст права на адміністративний позов становлять нерозривно пов'язанні між собою правомочності, тобто право на адміністративний позов включає право на пред'явлення і право на задоволення адміністративного позову. Таким чином, дві сторони права на адміністративний позов, як єдине поняття, мають прояв у матеріально-правовій та процесуальній сторонах права на адміністративний позов.

У підрозділі 3.2. «Право на пред'явлення адміністративного позову» проаналізовано сутність права на пред'явлення адміністративного позову, що розглянуто у двох аспектах: 1) як елемент процесуальної правоздатності, тобто можливість кожної особи з моменту виникнення у неї відповідної правоздатності, звернутися з адміністративним позовом до суду; 2) як суб'єктивне процесуальне право, що належить не будь-якій особі, яку наділено адміністративною процесуальною дієздатністю, а лише певній особі за конкретних обставин.

Визначено, що право на пред'явлення адміністративного позову розуміється як право на звернення до адміністративного суду за захистом, право на порушення діяльності адміністративного суду по здійсненню правосуддя в адміністративній справі щодо захисту прав, свобод, інтересів та реалізації повноважень у сфері публічно-правових відносин. Виникнення права на пред'явлення адміністративного позову пов'язано з наявністю низки обставин процесуального характеру, які позначаються як передумови такого права. Наявність самих лише передумов права на пред'явлення адміністративного позову (тобто сама наявність в особи такого права) не є достатньою для виникнення судочинства в конкретній адміністративній справі. Це пов'язано з тим, що реалізація права на пред'явлення

адміністративного позову пов'язана з дотриманням низки визначених законом умов, тобто з існуванням певних обставин процесуального характеру, з якими пов'язується належна реалізація права на пред'явлення адміністративного позову. Такі обставини позначаються як умови реалізації цього права. Увагу акцентовано на тому, що для реалізації особою права на пред'явлення адміністративного позову необхідно дотримуватися низки обставин процесуального характеру, які визначаються як умови реалізації права на пред'явлення адміністративного позову.

У *підрозділі 3.3. «Право на задоволення адміністративного позову»* охарактеризовано дискусійні положення щодо права на задоволення адміністративного позову та підстави виникнення цього права у позивача. З'ясовано, що для реалізації права на задоволення адміністративного позову не є достатнім лише пред'явлення адміністративного позову. Позов має бути обґрунтовано у передбаченому законом порядку фактичними даними. Позовні вимоги мають також базуватися на нормах матеріального права. Крім того, права, свободи та інтереси можуть отримати захист із боку суду, або дозвіл на реалізацію певних повноважень може бути отримано лише у межах строків звернення до адміністративного суду, а в разі пропущення таких строків – за наявності поважних причин їх пропуску. Тому підставами права на задоволення адміністративного позову є: 1) наявність права на пред'явлення адміністративного позову; 2) дотримання строку звернення до адміністративного суду або поважність причин його пропуску; 3) доказаність підстав адміністративного позову; 4) правова обґрунтованість адміністративного позову.

ВИСНОВКИ

У результаті здійсненого дисертаційного дослідження зроблено такі висновки:

1. Встановлено, що позовна форма захисту права, яка втілена у різних видах судочинства, та яка пов'язана і з позасудовими механізмами захисту права, має універсальний характер, що знаходить свій прояв у двох аспектах. По-перше, позовна форма захисту застосовується при вирішенні правових спорів, які виникають як із цивільних (приватних), так і з адміністративних (публічних), правовідносин, тобто у позовному провадженні можуть захищатися будь-які суб'єктивні права та законні інтереси незалежно від особи-носія цих прав, способів їх порушення тощо. По-друге, позовна форма захисту права реалізується не тільки при здійсненні правосуддя, але й при здійсненні деяких інших різновидів юрисдикційної діяльності (наприклад, діяльності третейських судів).

2. Визначено, що закріплена у КАС України форма захисту прав, свобод, інтересів та реалізації повноважень у сфері публічно-правових відносин базується на принципах змагальності, рівності перед законом і судом,

диспозитивності. Наявність зазначених принципів відповідає основним ознакам позовної форми захисту права, що в той же час не виключає наявності певних особливостей цієї форми в адміністративному судочивстві, що обумовлюється у першу чергу дією принципу офіційного з'ясування усіх обставин у справі, а також необхідністю врахування публічних інтересів при розгляді адміністративних справ (справ адміністративної юрисдикції).

3. Встановлено, що правова категорія «адміністративний позов» здебільшого розглядається у декількох, але принципово не суперечливих розуміннях, які відповідають підходам до розуміння позову, що напрацьовані в науці цивільного процесуального права. До таких підходів належать: 1) дуалістичний підхід, за якого категорія «адміністративний позов» розглядається у процесуальному (звернена до адміністративного суду вимога про захист порушених права, свобод, законних інтересів чи реалізації повноважень) та в матеріальному (матеріально-правова вимога позивача до відповідача) аспектах; 2) процесуальний підхід, відповідно до якого адміністративний позов розуміється як суто процесуальний інститут, тобто як звернення до адміністративного суду по захист прав, свобод, законних інтересів чи реалізації повноважень у сфері публічно-правових відносин; 3) єдиний підхід, що відображає органічне поєднання матеріально-правової та процесуальної сторони адміністративного позову.

4. Запропоновано авторське визначення поняття «адміністративний позов» як зверненої через адміністративний суд матеріально-правової вимоги позивача до відповідача щодо захисту прав, свобод, інтересів чи реалізації повноважень у сфері публічних правовідносин шляхом вирішення публічно-правового спору на засадах рівності та змагальності сторін.

5. Встановлено, що адміністративний позов як будь-яке явище об'єктивної дійсності має внутрішню структуру, яку становлять предмет, підстава та зміст. Предметом адміністративного позову є спірні матеріально-правові вимоги позивача до відповідача, щодо яких суд повинен ухвалити постанову, якою вирішується публічно-правовий спір по суті. Підстава адміністративного позову – це фактичні обставини справи (юридичні факти), якими позивач обґрунтовує свої вимоги. Обставини, які становлять підставу адміністративного позову, як правило, мають бути підтвердженими відповідними доказами. Зміст адміністративного позову – це вимога позивача до адміністративного суду про захист права у певний спосіб, якого встановлено законом (ст.ст. 105, 162 КАС України та ін.). Виокремлення такої триелементної структури адміністративного позову має як теоретичне, так і практичне значення, зокрема, предмет та підстава позову дозволяють визначати тотожність позовів, а виокремлення змісту дозволяє здійснити класифікацію позовів на види та встановити межі судового розгляду.

6. Здійснено розмежування понять «зміна підстави позову» та «модифікація підстави позову». Зміна підстави адміністративного позову є

заміною фактів, якими позивач обґрунтовує свої позовні вимоги. Вона має своїм наслідком зміну правовідносин, що є предметом судового розгляду. Зміна підстави позову складається, по суті, з двох актів: відмови від використання первісної підстави та заміни її на нову. Якщо ж доповнення або вилучення деяких фактів не призведе до дослідження судом інших, нових правовідносин, то слід говорити про модифікацію підстави адміністративного позову.

7. Визначено, що найбільш вдалим підходом до класифікації адміністративних позовів є класифікація за змістом адміністративного позову, а саме залежно від тих вимог, яких закріплено законодавцем у ст. ст. 105 та 162 КАС України, що надає можливість окреслити не тільки види позовних вимог, як основні, так і додаткові, але й зміст резолютивної частини постанови. При цьому серед видів позовних вимог виокремлених законодавцем, вимога щодо відшкодування шкоди, завданої незаконним рішенням, дією чи бездіяльністю суб'єкта владних повноважень не може бути заявлена окремо від інших позовних вимог, а тому не може становити самостійного різновиду адміністративного позову.

8. З урахуванням універсальних, найбільш загальних елементів права на судовий захист, що виокремлені практикою Європейського суду з прав людини, з огляду на нормативну модель адміністративного судочинства, що визначена КАС України, до елементів права на судовий захист у позовному провадженні адміністративного судочинства можна віднести: право на незалежний і неупереджений суд; право на пред'явлення адміністративного позову; право на участь у судовому розгляді; право на задоволення позову; право на оскарження судових рішень в апеляційній та касаційній інстанції, а також право на виконання остаточних та обов'язкових судових рішень. При цьому категорія «право на адміністративний позов» перозривно пов'язана з правом на судовий захист в адміністративному судочинстві, оскільки право на адміністративний позов включає ті елементи права на судовий захист, які визначають специфіку реалізації цього права у позовному провадженні адміністративного судочинства.

9. Доведено, що право на адміністративний позов має у своїй структурі дві правомочності: право на пред'явлення адміністративного позову та право на задоволення адміністративного позову.

10. З'ясовано, що право на пред'явлення адміністративного позову є правом на звернення до адміністративного суду за захистом, правом на порушення діяльності адміністративного суду щодо здійснення правосуддя в адміністративній справі щодо захисту прав, свобод, інтересів та реалізації повноважень у сфері публічно-правових відносин. Виникнення права на пред'явлення адміністративного позову пов'язано з наявністю низки обставин процесуального характеру, які позначаються як передумови такого права. Наявність самих лише передумов права на пред'явлення адміністративного позову (тобто сама наявність в особі такого права) не є достатньою для виникнення судочинства у конкретній адміністративній

справі. Це пов'язано з тим, що реалізація права на пред'явлення адміністративного позову пов'язана з дотриманням низки визначених законом умов, тобто з існуванням певних обставин процесуального характеру, з якими пов'язується належна реалізація права на пред'явлення адміністративного позову. Такі обставини позначаються як умови реалізації цього права.

11. Під правом на задоволення адміністративного позову розуміється право позивача вимагати в адміністративного суду прийняття позитивного для себе судового рішення по суті позовних вимог за умови обґрунтованості підстав адміністративного позову при дотриманні норм матеріального права та строку звернення до суду або поважності причин його пропуску. Таким чином підставами, необхідними для реалізації права на задоволення адміністративного позову є: 1) наявність права на пред'явлення адміністративного позову; 2) дотримання строку звернення до адміністративного суду або поважність причин його пропуску; 3) доказаність підстав адміністративного позову; 4) правова обґрунтованість адміністративного позову. До правової обґрунтованості адміністративного позову слід відносити, зокрема і відповідність фактичному складу, визначеного гіпотезою норми права, що підлягає застосуванню до спірних правовідносин, фактам, що визначені позивачем як підстави позову.

12. Запропоновано пропозиції щодо внесення деяких доповнень та змін до КАС України:

1) ст. 137 КАС України доповнити ч. 3 такого змісту: «Позивач може протягом усього часу судового розгляду здійснювати модифікацію підстави позову – доповнювати або вилучати факти, що не призводять до дослідження судом нових правовідносин»;

2) п. 1 ч. 4 ст. 105 КАС України викласти в такій редакції:

«1) визнання протиправним і скасування або визнання нечинним рішення відповідача – суб'єкта владних повноважень чи окремих його положень»;

3) ч. 4 ст. 105 КАС України доповнити окремим пунктом 1-1 такого змісту: «1-1) визнання протиправною бездіяльністю відповідача суб'єкта владних повноважень».

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ АВТОРОМ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

1. Право на позов в адміністративному судочинстві / О.В. Закаленко // Актуальні проблеми держави і права. – 2011. – Вип. 63. – С. 335–339.

2. Історичний аспект становлення інституту адміністративного позову в Україні / О.В. Закаленко // Митна справа. – 2012. – № 1 (79). – Ч. 2; кп. 1. – С. 208–214.

3. Засоби захисту відповідача від позову: адміністративно-процесуальний аспект / О.В. Закаленко // Актуальні проблеми держави і права. – 2012. – Вип. 68. – С. 498–503.

4. Позов як процесуальний засіб захисту прав, свобод та інтересів в адміністративному судочинстві / О.В. Закаленко // Юридичний вісник. – 2014. – № 1. – С. 193–198.

5. Теоретичні засади пізнання адміністративного позову / О.В. Закаленко // Наше право. – 2014. – № 4. – С. 52–57.

6. Административный иск как категория административного судопроизводства / Е.В. Закаленко // «Leges et Vita»: Международный научно-практический правовой журнал. – Республика Молдова, Кишинев. – 2014. – № 9. – С. 50–53.

7. Елементи адміністративного позову / О.В. Закаленко // Правове життя сучасної України : матеріали Міжнар. наук. конф. професор.-виклад. складу (м. Одеса 20–21 травня 2011 р.). – Т. 2 / відп. ред. д.ю.н. проф. В.М. Дрьомін; Націон. ун-т «Одеська юридична академія». – О. : Фенікс, 2011. – С. 23–25.

8. Інститут адміністративного позову: історичні передумови (від XVIII по XIX століття) / О.В. Закаленко // Людина, суспільство, держава: публічно-правовий аспект : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. «VIII Прибузькі юридичні читання» (м. Миколаїв 23–24 листопада 2012 р.). / за ред. д. ю. н., доц. О.В. Козаченко. – Миколаїв : Іліон, 2012. – С. 205–206.

9. Предмет як елемент адміністративного позову / О.В. Закаленко // Правове життя сучасної України : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. професор.-виклад. складу (м. Одеса 16–17 травня 2013 р.). Т. 2 / відп. за вип. д.ю.н., проф. В.М. Дрьомін; Націон. ун-т «Одеська юридична академія». – О. : Фенікс, 2013. – С. 66–69.

10. Закаленко О.В. Щодо можливості запровадження інституту зустрічного позову в адміністративному судочинстві / О.В. Закаленко // Правове життя сучасної України : матеріали Міжнар. наук. конф. проф.-виклад. складу (м. Одеса 16–17 травня 2014 р.). Т. 2 / відп. за вип. д.ю.н., проф. В.М. Дрьомін / Націон. ун-т «Одеська юридична академія». – О. : Фенікс, 2014. – С. 81–84.

АНОТАЦІЯ

Закаленко О.В. Позов в адміністративному судочинстві: теорія, правове регулювання, практика, Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. – Національний університет «Одеська юридична академія». – Одеса, 2014.

Дисертацію присвячено вирішенню наукового завдання щодо встановлення сутності адміністративного позову та реалізації права на адміністративний позов, а також виявлення недоліків його правового регулювання та обґрунтування на цій основі пропозиції щодо внесення змін до адміністративного процесуального законодавства.

Адміністративний позов як правову категорію, що належить до основних інститутів процесуально-правової науки, розглянуто як звернену через адміністративний суд матеріально-правову вимогу позивача до відповідача щодо захисту прав, свобод, інтересів чи реалізації повноважень у сфері публічних відносин шляхом вирішення публічно-правового спору на засадах рівності та змагальності сторін.

Охарактеризовано ознаки та внутрішню структуру адміністративного позову, яку становлять предмет, підстава та зміст. Систематизовано підходи до класифікації адміністративних позовів залежно від змісту адміністративного позову, а саме від позовних вимог. Визначено, що право на адміністративний позов має у своїй структурі дві правомочності: право на пред'явлення адміністративного позову та право на задоволення адміністративного позову. Встановлено, що право на пред'явлення адміністративного позову є правом на звернення до адміністративного суду по захист, правом на порушення діяльності адміністративного суду щодо здійснення правосуддя в адміністративній справі щодо захисту прав, свобод, інтересів та реалізації повноважень у сфері публічно-правових відносин. З'ясовано, що право на задоволення адміністративного позову розуміється як право позивача вимагати в адміністративного суду прийняття позитивного для себе судового рішення по суті позовних вимог за умови обґрунтованості підстав адміністративного позову при додержанні норм матеріального права та строку звернення до суду або поважності причин його пропуску.

Ключові слова: адміністративне судочинство, адміністративний позов, позовна заява, позовна форма захисту прав, елементи адміністративного позову, право на адміністративний позов, право на пред'явлення адміністративного позову, право на задоволення адміністративного позову.

АННОТАЦИЯ

Закаленко Е.В. Иск в административном судопроизводстве: теория, правовое регулирование, практика, Рукопись.

Диссертация на соискание научной степени кандидата юридических наук по специальности 12.00.07 – административное право и процесс; финансовое право; информационное право. – Национальный университет «Одесская юридическая академия». – Одесса, 2014.

Диссертация посвящена решению научной задачи по установлению сущности административного иска и реализации права на административный иск, а также выявлению недостатков его правового регулирования,

и обоснование на этой основе предложения по внесению изменений в административное процессуальное законодательство.

Административный иск, как правовая категория, которая относится к основным институтам процессуально-правовой науки, рассмотрен как обращенное через административный суд материально-правовое требование истца к ответчику о защите прав, свобод, интересов или реализации полномочий в сфере публичных отношений путем разрешения публично-правового спора на основе принципов равенства и состязательности сторон.

Охарактеризованы признаки и внутренняя структура административного иска, которую составляют предмет, основание и содержание. Определенно качественное и количественное значение изменения предмета иска. Качественное изменение административного иска возможно в случае, когда материальный закон предусматривает альтернативные требования, с которыми истец может обратиться к ответчику в случае нарушения последним его прав, свобод или интересов. Обратившись в административный суд с одним из предусмотренных в законе требований, истец может изменить его на другое, то есть изменить предмет иска, поскольку эти требования вытекают из одних спорных правоотношений. Количественное изменение административного иска основывается на принципе диспозитивности и заключается в том, что истец может уточнить искивые требования, или обратившись в суд с несколькими связанными требованиями, вправе уменьшить их объем.

Систематизированы подходы к классификации административных исков, в зависимости от содержания административного иска, а именно от исковых требований.

Определено, что право на административный иск имеет в своей структуре два правомочия: право на предъявление административного иска и право на удовлетворение административного иска. Установлено, что право на предъявление административного иска является правом на обращение в административный суд за защитой, правом на возбуждение деятельности административного суда по осуществлению правосудия в административном деле по защите прав, свобод, интересов и реализации полномочий в сфере публично-правовых отношений. Выяснено, что право на удовлетворение административного иска понимается как право истца требовать у административного суда принятия положительного для себя судебного решения по существу искивых требований при условии обоснованности оснований административного иска при соблюдении норм материального права и срока обращения в суд или уважительности причин его пропуска.

Ключевые слова: административное судопроизводство, административный иск, исковое заявление, исковая форма защиты прав, элементы административного иска, право на административный иск, право на предъявление административного иска, право на удовлетворение административного иска.

SUMMARY

Zakalenko O.V. Law suit in the administrative justice: theory, legal regulation, practice. Manuscript.

Thesis gaining a scientific degree of a candidate of jurisprudence in special 12.00.07 – administrative law and process; financial law; informational law.– National University “Odessa Academy of Law”. – Odessa, 2014.

Thesis as devoted to the solving of a scientific task concerning ascertaining of the administrative law suit essence and realization of the right on administrative law suit, and also to the revelation of draw-backs of its legal regulation and grounding, on this basis, suggestions concerning making amendments to the administrative procedural legislation.

Administrative law suit as a legal category that belongs to the main institutes of the procedural-legal science is considered as a turned through administrative court material-legal demand of a plaintiff to a respondent concerning defense of rights, freedoms, interests or realization of competence in the sphere of public relations by means of solution of the public-legal dispute on the basis of equality and contentiousness of the parties.

There are characterized features and internal structure of the administrative law suit that consist from object, ground and content. There are systematized approaches for classification of administrative law suits, depending on the content of the administrative law suit, namely on the actional demands. There is defined that the right on administrative law suit has in its structure two competencies: the right on presentation of the administrative law suit and the right on satisfaction of the administrative law suit. There is ascertained that the right on presentation of the administrative law suit is a right on application to the administrative court for defense, right on initiation of the courts' activity concerning realization of justice in the administrative case on defending of the rights, freedoms, interests and realization of competence in the sphere of public-legal relations. There is established that the right on satisfaction of the administrative law suit is a right of a plaintiff to demand from the administrative court adoption of the positive for him courts' decision per se actional demands provided with reasonable grounds of the administrative law suit provided with observance of the norms of material law and the term on application to the court or valid reasons of its admission.

Key words: administrative justice, administrative law suit, writ, actional form of rights' defense, elements of the administrative law suit, right on administrative law suit, right on presentation of the administrative law suit, right on satisfaction of the administrative law suit.